

Podsumowanie działań FNEZ w roku 2013

Plan działań na rok 2014

Warszawa, dnia 13 stycznia 2014 r.

Spis treści

Spis treści.....	2
Streszczenie menadżerskie	3
Podsumowanie działań Fundacji na rzecz Energetyki Zrównoważonej zrealizowanych w roku 2013	6
Narodowy program rozwoju morskiej energetyki wiatrowej na polskich obszarach morskich	7
Bieżący udział w pracach nad tworzeniem systemu wsparcia dla morskich farm wiatrowych	8
Organizacja konferencji „Morska energetyka kołem zamachowym rozwoju przemysłu i regionów nadmorskich”, 21 stycznia 2013 r., Słupsk.....	9
Opracowanie „Programu rozwoju morskiej energetyki i przemysłu morskiego w Polsce”	10
Udział w konsultacjach programów i strategii krajowych i regionalnych	11
Opracowanie koncepcji infrastruktury przesyłowej dla MFW	12
Udział FNEZ w wydarzeniach istotnych dla sektora morskiej energetyki wiatrowej.....	13
Standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko w energetyce.....	15
Standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko wenergetyce wiatrowej	15
Standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko w obszarze poszukiwania i wydobywania węglowodorów ze złóż niekonwencjonalnych w Polsce.....	16
Działania informacyjne prowadzone przez FNEZ oraz współpraca z mediami.....	18
Serwisy prowadzone przez FNEZ.....	18
Serwisy społecznościowe	19
Współpraca z mediami.....	19

Streszczenie menadżerskie

Niniejszy dokument został podzielony na 2 podstawowe części, tj.: podsumowanie działań Fundacji na rzecz Energetyki Zrównoważonej (dalej „FNEZ”) zrealizowanych w 2013 r. oraz działania FNEZ zaplanowane na rok 2014.

Podsumowanie działań FNEZ zrealizowanych w 2013 r.

W pierwszej części dokumentu szczegółowo opisane zostały poszczególne działania wykonane w ramach programów oraz ich rezultaty. FNEZ na początku 2013 r. prowadziła trzy programy. Uchwałą Zarządu nr 4 z dnia 4 marca 2013 r. program „Tworzenie stabilnego i efektywnego systemu wsparcia energetyki odnawialnej w Polsce” i „Narodowy program rozwoju morskiej energetyki wiatrowej na polskich obszarach morskich” zostały połączone w „Narodowy program rozwoju morskiej energetyki wiatrowej na polskich obszarach morskich” z uwagi na fakt, że działania oraz cele w tychże projektach wzajemnie się przenikały. W chwili obecnej FNEZ prowadzi następujące programy:

1. „Narodowy program rozwoju morskiej energetyki wiatrowej na polskich obszarach morskich”

Celem programu jest utworzenie otoczenia rynkowego oraz prawnego, w tym w szczególności systemu wsparcia dla farm wiatrowych na polskich obszarach morskich. Najważniejsze działania zrealizowane w ramach tego programu w 2013 r. obejmują:

- bieżący udział w pracach nad tworzeniem systemu wsparcia dla morskich farm wiatrowych (dalej: „MFW”), w tym zgłaszanie uwag do kolejnych projektów ustawy o odnawialnych źródłach energii (dalej: „ustawa o OZE”),
- organizację konferencji „Morska energetyka kołem zamachowym rozwoju przemysłu i regionów nadmorskich”,
- opracowanie i szeroką konsultację „Programu rozwoju morskiej energetyki wiatrowej i przemysłu morskiego w Polsce”,
- udział w konsultacjach programów i strategii krajowych i regionalnych,
- opracowanie koncepcji morskiego systemu przesyłowego pomiędzy stacjami elektroenergetycznymi Słupsk Wierzbicino i Żarnowiec oraz złożenie w ramach programu EU Seed Money Facility projektu Balitc InteGrid z udziałem 4 partnerów zagranicznych.

W ramach tego Programu przedstawiciele FNEZ wzięli czynny udział w 13 wydarzeniach, w kilkunastu komisjach i podkomisjach. Ponadto FNEZ była partnerem 3 konferencji oraz opublikowała 8 stanowisk rozesłanych do kluczowych polityków, władz rządowych i samorządowych oraz mediów. Wśród bezpośrednich i pośrednich rezultatów wykonanych dotychczas działań przez FNEZ można wymienić:

- zawarcie w projekcie ustawy o OZE z listopada 2013 r. dedykowanych zapisów dotyczących morskiej energetyki wiatrowej oraz uwzględnienie w kolejnej wersji projektu ustawy o OZE z grudnia 2013 r. uwag FNEZ znoszących bariery udziału tej technologii w systemie aukcyjnym,
- wyrażenie przez przedstawicieli władz rządowych i samorządowych wyraźnego poparcia dla rozwoju morskiej energetyki wiatrowej w Polsce podczas konferencji „Morska energetyka kołem zamachowym rozwoju przemysłu i regionów nadmorskich”,
- zainicjowanie na komisjach senackich tematu morskiej energetyki wiatrowej – podczas komisji senackiej ze strony senatorów zostało skierowane pytanie do Ministra Gospodarki o rolę technologii farm

wiatrowych na morzu w ustawie o odnawialnych źródłach energii. Zapowiedziano dalsze monitorowanie sprawy,

- skierowanie przez przedstawiciela parlamentu interpelacji do Ministra Finansów o wykorzystanie „Programu rozwoju morskiej energetyki i przemysłu morskiego w Polsce” w bieżących pracach ministerstwa,
- wpisanie zagadnień dotyczących morskiej energetyki wiatrowej do: Regionalnego Programu Strategicznego województwa pomorskiego w zakresie energetyki i środowiska, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 oraz Polityki Morskiej RP do roku 2020,
- zainicjowanie rozmów na najwyższym szczeblu pomiędzy operatorem sieci przesyłowej a inwestorami realizującymi projekty morskich farm wiatrowych w zakresie infrastruktury przyłączeniowej farm wiatrowych na morzu,
- przejście projektu Baltic InteGrid do II fazy oceny merytorycznej (wyniki na koniec stycznia 2014 r.).

2. „Standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko w energetyce”

Celem programu „Standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko w energetyce” jest w szczególności wprowadzenie wysokich jednolitych standardów w zakresie prowadzenia procedur oceny oddziaływania na środowisko w energetyce. W ramach programu „Standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko w energetyce” zgodnie z uchwałą Zarządu nr 6/2013 z dnia 4 marca 2013 r. FNEZ przyjął do realizacji dwa projekty:

- „Standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko w energetyce wiatrowej”,
- „Standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko w obszarze poszukiwania i wydobywania węglowodorów ze złóż niekonwencjonalnych w Polsce”.

W ramach tego programu przedstawiciele FNEZ opracowali założenia do wytycznych w zakresie ocen oddziaływania na środowisko działań poszukiwawczo/rozpoznawczych i wydobywczych gazu łupkowego, metodykę szacowania ryzyka konfliktów społecznych i środowiskowych związanych z działalnością w sektorze upstream, prowadzono prace nad rozszerzeniem i aktualizacją „Przewodnika po procedurach lokalizacyjnych i środowiskowych dla morskich farm wiatrowych w polskich obszarach morskich”. Ponadto FNEZ wzięła udział w 1 wydarzeniu oraz opublikowała 2 stanowiska rozesłane do kluczowych polityków, władz rządowych i samorządowych. Wśród kluczowych rezultatów tychże działań można wymienić:

- wydawanie przez organy administracji kolejnych decyzji o zakresie raportów ocen oddziaływania na środowisko dla MFW z uwzględnieniem określonych przez FNEZ standardów w zakresie badań środowiska morskiego,
- uzgodnienie z przedstawicielami Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz wybranymi Regionalnymi Dyrekcjami Ochrony Środowiska standardów metodyki sporządzania kart informacyjnych przedsięwzięcia dla działalności poszukiwawczo-rozpoznawczej gazu niekonwencjonalnego,
- opracowanie założeń projektu interaktywnej mapy ryzyka konfliktów społecznych i środowiskowych w związku z działalnością w sektorze up-stream,
- wykorzystanie metodyki oceny ryzyka konfliktów społecznych i środowiskowych w sektorze upstream w 4 koncesjach poszukiwawczo-rozpoznawczych.

3. Działania informacyjne

FNEZ prowadziła działania informacyjne, które były realizowane za pomocą portali internetowych FNEZ oraz portali społecznościowych dotyczące obu opisanych wyżej programów. FNEZ prowadząc działania informacyjne szeroko współpracowała z mediami, organizując i współorganizując: 2 „Śniadania z Rzeczpospolitą”, konferencję prasową w trakcie konferencji „Morska energetyka kołem zamachowym rozwoju przemysłu i regionów nadmorskich”, przygotowując i rozpowszechniając 11 informacji i notatek prasowych. Efektem działań było 9 artykułów w mediach o charakterze ogólnopolskim i 2 w mediach regionalnych. Ponadto, przedstawiciele FNEZ brali udział w 8 konferencjach w roli prelegentów, przedstawiając wyniki prowadzonych działań lub stanowiska w sprawie rozwoju morskiej energetyki wiatrowej.

Działania FNEZ planowane na rok 2014

Na koniec roku 2013 r. zarząd FNEZ określił działania na I kwartał 2014 r. z uwagi na fakt, że aktualnie warunki dla sektora energetycznego, w tym rozwoju morskiej energetyki wiatrowej (dalej: „MEW”) podlegają dynamicznym zmianom. Szczególnie istotne z punktu widzenia przyszłego rozwoju zrównoważonej energetyki, w tym sektora offshore oraz upstream w Polsce pozostaje stworzenie stabilnych ram prawnych niezbędnych do jego funkcjonowania. Działania zostały opisane w drugiej części przedmiotowego opracowania.

W zależności od postępu prac i kierunków zmian, działania na kolejne kwartały 2014 roku uzależniamy od bieżących uwarunkowań politycznych i efektów działań prowadzonych w pierwszym kwartale.

PODSUMOWANIE DZIAŁAŃ
Fundacji na rzecz Energetyki Zrównoważonej
zrealizowanych w roku 2013

Narodowy program rozwoju morskiej energetyki wiatrowej na polskich obszarach morskich

Uchwałą Zarządu nr 4 z dnia 4 marca 2013 r. projekt „Tworzenie stabilnego i efektywnego systemu wsparcia energetyki odnawialnej w Polsce” i „Narodowy program rozwoju morskiej energetyki wiatrowej na polskich obszarach morskich” zostały połączone w „Narodowy program rozwoju morskiej energetyki wiatrowej na polskich obszarach morskich” z uwagi na fakt, że działania oraz cele w tychże projektach wzajemnie się przenikały.

Celem Programu jest utworzenie otoczenia rynkowego oraz prawnego, w tym w szczególności systemu wsparcia dla farm wiatrowych na polskich obszarach morskich. W dalszej części opisano szczegółowo najważniejsze działania podjęte przez FNEZ w ramach programu w 2013 r.

GLÓWNE REZULTATY DZIAŁAŃ FNEZ W RAMACH PROGRAMU:

- zawarcie w projekcie ustawy o OZE z listopada 2013 r. dedykowanych zapisów dotyczących morskiej energetyki wiatrowej oraz uwzględnienie w kolejnej wersji projektu ustawy o OZE z grudnia 2013 r. uwag FNEZ znoszących bariery udziału tej technologii w systemie aukcyjnym,
- wyrażenie przez przedstawicieli władz rządowych i samorządowych wyraźnego poparcia dla rozwoju morskiej energetyki wiatrowej w Polsce podczas konferencji „Morska energetyka kołem zamachowym rozwoju przemysłu i regionów nadmorskich”,
- zainicjowanie na komisjach senackich tematu morskiej energetyki wiatrowej – podczas komisji senackiej ze strony senatorów zostało skierowane pytanie do Ministra Gospodarki o rolę technologii farm wiatrowych na morzu w ustawie o odnawialnych źródłach energii. Zapowiedziano dalsze monitorowanie sprawy,
- skierowanie przez przedstawiciela parlamentu interpelacji do Ministra Finansów o wykorzystanie „Programu rozwoju morskiej energetyki i przemysłu morskiego w Polsce” w bieżących pracach ministerstwa,
- wpisanie zagadnień dotyczących morskiej energetyki wiatrowej do: Regionalnego Programu Strategicznego województwa pomorskiego w zakresie energetyki i środowiska, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 oraz Polityki Morskiej RP do roku 2020,
- zainicjowanie rozmów na najwyższym szczeblu pomiędzy operatorem sieci przesyłowej a inwestorami realizującymi projekty morskich farm wiatrowych w zakresie infrastruktury przyłączeniowej farm wiatrowych na morzu,
- przejście projektu Baltic InteGrid do II fazy oceny merytorycznej (wyniki na koniec stycznia 2014 r.).

Bieżący udział w pracach nad tworzeniem systemu wsparcia dla morskich farm wiatrowych

Aktywny udział FNEZ w procesie legislacyjnym ustawy o odnawialnych źródłach energii może być uznany za najważniejszy obszar działań podejmowanych w 2013 r. w związku z tym, że zapisy ustawy, a w szczególności założenia nowego systemu wsparcia, którego propozycje ulegały dynamicznym zmianom, będą determinować możliwości rozwoju morskiej energetyki wiatrowej na polskich obszarach morskich.

Prace nad systemem wsparcia były prowadzone w trybie ciągłym, jednak były intensyfikowane wokół kluczowych działań procesu legislacyjnego: uchwalenie „małego trójpaku”, publikacja kolejnych wersji ustawy o odnawialnych źródłach energii, prezentacja aukcyjnego systemu wsparcia przez Ministerstwo Gospodarki i związana z tym publikacja projektu ustawy o OZE 4.0. Podejmowane działania poprzedzane były przez FNEZ szczegółowymi analizami wewnętrznymi takimi jak „Analiza otoczenia prawno-ekonomicznego warunkującego rozwój projektów morskiej energetyki wiatrowej w Polsce” (dokument niepublikowany), których wyniki determinowały podejmowane aktywności.

FNEZ jest jedną z głównych organizacji eksperckich uczestniczących w procesie lobbingsowym ustawy, której celem jest doprowadzenie do ustanowienia systemu wsparcia, gwarantującego opłacalność ekonomiczną inwestycji w MFW i umożliwienie rozwoju tego sektora w Polsce.

Działalność FNEZ w związku z tworzeniem otoczenia legislacyjnego dla morskiej energetyki wiatrowej obejmowała następujące działania:

1. Udział w spotkaniach i konsultacjach, które odbywały się w ramach procesu legislacyjnego ustawy o odnawialnych źródłach energii, jako organizacja ekspercka reprezentująca branżę morskiej energetyki wiatrowej,

2. Udział w posiedzeniach kilkunastu komisji sejmowych, w celu zaprezentowania uwarunkowań rozwoju MFW, w tym:
 - Podkomisji Stałej ds. Energetyki,
 - Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
 - Komisji Skarbu Państwa,
3. Udział w posiedzeniach komisji senackich, w celu prezentowania uwarunkowań rozwoju MFW, m.in. posiedzenie wspólne Senackiej Komisji Budżetu i Finansów Publicznych oraz Komisji Gospodarki Narodowej poświęcone pracom nad systemem wsparcia dla energetyki odnawialnej,
4. Opracowanie i publikację licznych stanowisk odnoszących się do bieżących prac rządowych i parlamentarnych oraz publikowanych dokumentów i projektów ustaw – zgodnie z listą zamieszczoną w tabeli 1,
5. Stały lobbying skierowany do przedstawicieli rządu i parlamentu, nakierowany na wprowadzenie do projektów ustaw energetycznych dedykowanego systemu wsparcia dla morskiej energetyki wiatrowej, dostosowanego do specyfiki inwestycyjnej i procesu technologicznego morskich farm wiatrowych, umożliwiającego podejmowanie racjonalnych decyzji inwestycyjnych,
6. Stałą współpracę z właściwymi instytucjami, rządem i parlamentem w pracach nad uwarunkowaniami prawnymi rozwoju MFW. Wypracowanie stałych, bezpośrednich kontaktów z przedstawicielami wszystkich klubów parlamentarnych,
7. Organizację spotkań z przedstawicielami branży morskiej energetyki wiatrowej, w celu konsultowania opracowywanych stanowisk i dokumentów,
8. Liczne spotkania i poszerzanie współpracy z organizacjami branżowymi i ekologicznymi, w celu budowania poparcia dla proponowanych rozwiązań korzystnych dla MFW, np. wspólne stanowisko FNEZ i PSEW w sprawie ustawy o OZE 4.0,

9. Poparcie wspólnego stanowiska branży OZE (podpisane przez 15 podmiotów w tym m.in. Związek Pracodawców Forum Energetyki Odnawialnej, Klaster 3x20, Koalicja Klimatyczna zrzeszająca 23 podmioty) w związku z prezentacją założeń aukcyjnego systemu wsparcia we wrześniu 2013 r.,
10. Koordynację prac nad wspólnym stanowiskiem przedstawicieli środowiska morskiej energetyki wiatrowej, którego celem jest oddolne wskazanie zasadności rozwoju sektora MEW dla władz na szczeblu regionalnym i krajowym,
11. Współpracę z mediami w celu nagłośnienia tematu morskiej energetyki wiatrowej poprzez zainicjowanie 9 artykułów w mediach o zasięgu ogólnopolskim (szczegółowy wykaz znajduje się w tabeli 4 niniejszego opracowania) oraz organizację „Śniadania z Rzeczpospolitą - Wiatraki na morzu? Czy może nie...?”, w czerwcu 2013 r.,
12. Szeroką dystrybucję opracowywanych stanowisk i materiałów merytorycznych do mediów (wykaz stanowisk w tabeli 1).

Organizacja konferencji „Morska energetyka kołem zamachowym rozwoju przemysłu i regionów nadmorskich”, 21 stycznia 2013 r., Słupsk

Organizacja wydarzenia poprzedzona została opracowaniem przekrojowych materiałów przedkonferencyjnych, których celem było merytoryczne przygotowanie uczestników do debaty. Materiały były szeroko dystrybuowane przed wydarzeniem.

Niniejsza konferencja stanowiła pierwsze tak duże i znaczące wydarzenie dedykowane morskiej energetyce wiatrowej w Polsce.

W ramach dyskusji przedstawiciele władz rządowych i lokalnych wyrazili wyraźne poparcie dla dalszego rozwoju tego sektora oraz

Wśród kluczowych rezultatów ww. działań można wymienić:

- **zawarcie w projekcie ustawy o OZE z listopada 2013 r. dedykowanych zapisów dotyczących morskiej energetyki wiatrowej oraz uwzględnienie w kolejnej wersji projektu ustawy o OZE z grudnia 2013 r. uwag FNEZ znoszących bariery udziału tej technologii w systemie aukcyjnym,**
- **zainicjowanie na komisjach senackich tematu morskiej energetyki wiatrowej – podczas komisji senackiej ze strony senatorów zostało skierowane pytanie do Ministra Gospodarki o rolę technologii farm wiatrowych na morzu w ustawie o odnawialnych źródłach energii. Zapowiedziano dalsze monitorowanie sprawy.**

potwierdzili celowość stworzenia specjalnego programu dla rozwoju energetyki wiatrowej na polskich obszarach morskich.

W konferencji udział wzięło ponad 300 uczestników, w tym przedstawiciele rządu, organów administracji, władz regionalnych i lokalnych, inwestorów planujących realizację morskich farm wiatrowych, międzynarodowych firm oraz lokalnych przedsiębiorców. Wśród panelistów znaleźli się m.in. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska – **Stanisław Gawłowski**, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej – **Anna Wypych-Namietko**, Zastępca Dyrektora w Departamencie Rybołówstwa MRiRW – **Rita Kameduła-Tomaszewska**, senator RP – **Kazimierz Kleina**, Wicemarszałek Województwa Zachodniopomorskiego – **Andrzej Jakubowski**, Wicemarszałek Województwa Pomorskiego – **Wiesław Byczkowski**, Dyrektor

Urzędu Morskiego w Słupsku – **Tomasz Bobin**. Ponadto, w roli gości uczestniczyli posłowie: Piotr Bauć, Teresa Hoppe, Zbigniew Konwiński i senatorowie: Leszek Czarnobaj i Roman Zaborowski. W związku z brakiem możliwości bezpośredniego uczestnictwa byłego Premiera **prof. Jerzego Buzka, podczas konferencji** zaprezentowano przygotowaną przez Premiera wideo-wypowiedź.

W ramach dyskusji omówiono szereg rozwiązań umożliwiających powstanie na polskich obszarach morskich pierwszych morskich farm wiatrowych, a także rozwój w polskich portach przemysłu, stanowiącego zaplecze infrastrukturalne dla tego sektora. Wszystkie wystąpienia były transmitowane na żywo na głównym portalu dedykowanym energetyce w Polsce - Cire.pl. Przebieg konferencji oraz główne wnioski z przeprowadzonych dyskusji zostały spisane w materiale podsumowującym konferencję.

Organizatorzy:

FNEZ we współpracy z:

- Słupskim Inkubatorem Technologicznym,
- Wyższą Hanzęatycką Szkołą Zarządzania,
- Pomorską Agencją Rozwoju Regionalnego.

Opracowanie „Programu rozwoju morskiej energetyki i przemysłu morskiego w Polsce”

„Program rozwoju morskiej energetyki i przemysłu morskiego w Polsce” (dalej: „Program”) powstał w związku z oczekiwaniami wielu środowisk politycznych, branżowych, naukowych i pozarządowych, które zostały wyrażone podczas konferencji „Morska Energetyka Kołem Zamachowym Rozwoju Przemysłu i Regionów Nadmorskich”.

Jest to pierwszy tak obszerny dokument dedykowany morskiej energetyce wiatrowej w Polsce. Jego treść skupia się wokół: analizy istniejącego potencjału teoretycznego, technicznego i rynkowego morskich farm

Patronaty:

Konferencja została objęta następującymi patronatami:

- patronat honorowy Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdana Borusewicz; Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej Sławomira Nowaka; Marszałka Województwa Pomorskiego Mieczysława Struka oraz Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego Olgierda Geblewicza,
- patronat organizacyjny Senatora Rzeczypospolitej Polskiej Kazimierza Kleiny,
- partner merytoryczny EY (dawniej Ernst&Young) Polska.

wiatrowych na polskich obszarach morskich; analizy bieżącej sytuacji oraz potencjału zaplecza infrastrukturalnego i portowego w Polsce; analizy barier rozwoju morskiej energetyki w Polsce oraz wokół niezbędnych rozwiązań prowadzących do wyeliminowania tychże barier.

Na potrzeby Programu FNEZ zleciła opracowanie studium „Potencjał wiatru i produktywność wybranych farm wiatrowych offshore na polskich obszarach morskich” (opracowanie niepublikowane). W ramach studium wykonano, dzięki zastosowaniu profesjonalnych modeli matematycznych ekstrapolujących dane z istniejących platform pomiarowych na Morzu Bałtyckim, kalkulacje dla trzech projektów wzorcowych reprezentujących grupy potencjalnych lokalizacji MFW w okolicy: Ławicy Słupskiej, Ławicy Środkowej oraz Ławicy Odrzańskiej.

Program został opracowany przez ekspertów Fundacji na rzecz Energetyki Zrównoważonej we współpracy z EY.

Opracowanie jest dokumentem, który jest obecnie konsultowany z przedstawicielami władz państwowych i regionalnych, środowiskami branżowymi, społecznościami lokalnymi i organizacjami pozarządowymi. Do końca 2013 r. wydrukowano i rozdyskrebowano około **150** egzemplarzy w wersji polskiej oraz **70** w wersji angielskiej, ponadto w wersji elektronicznej Program rozesłano do około **100** podmiotów w Polsce i zagranicą.

Program stanowi jedno z podstawowych źródeł wiedzy w zakresie morskiej energetyki wiatrowej w Polsce i jest szeroko wykorzystywany. Dla przykładu poseł Cezary Olejniczak skierował interpelację do Ministerstwa Finansów o sposób wykorzystania Programu w bieżących działaniach ministerstwa.

Udział w konsultacjach programów i strategii krajowych i regionalnych

W 2013 r. FNEZ wielokrotnie zabierała głos w sprawie opracowywanych programów i strategii krajowych o zasięgu krajowym i regionalnym istotnych z punktu widzenia rynku offshore w celu uwzględnienia odpowiednich zapisów umożliwiających rozwój sektora offshore we właściwych politykach i strategiach.

W czerwcu 2013 r. FNEZ wystosowała apel w związku z pracami na Programem Operacyjnym Infrastruktura dla Zrównoważonego Rozwoju o uwzględnienie w dalszych pracach nad tym dokumentem działań, które będą umożliwiać wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem rynku morskiej energetyki wiatrowej w Polsce.

Stanowisko zostało przesłane do Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Ministerstwa Transportu Budownictwa i Gospodarki Morskiej oraz Ministerstwa Finansów.

W związku z pracami nad *Polityką morską Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020* Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej skierował przedmiotowy dokument do konsultacji społecznych. FNEZ w ramach tej procedury zgłosiła uwagi dotyczące działań, które będą umożliwiać wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem rynku morskiej energetyki wiatrowej w Polsce. Ogólne uwagi podnoszone przez FNEZ w ramach przedmiotowych konsultacji zostały przyjęte przez Ministerstwo do wiadomości.

W efekcie działań FNEZ tematyka morskiej energetyki wiatrowej została poruszona w kluczowych dokumentach strategicznych rangi krajowej i regionalnej.

Tabela 1. Uwagi i stanowiska FNEZ opracowane w ramach realizacji „Narodowego programu rozwoju morskiej energetyki wiatrowej na polskich obszarach morskich”

Lp.	Stanowisko	Data publikacji	Adresaci
1.	Stanowisko w sprawie poselskiego projektu ustawy o odnawialnych źródłach energii z dnia 21.12.2012 r. wraz z apelem o jak najszybsze przedłożenie projektu autorstwa Klubu Parlamentarnego RP do prac Parlamentarnych	01.2013	Marszałek Sejmu, Przewodniczący Klubów Parlamentarnych
2.	Stanowisko FNEZ dotyczące uwag do projektu ustawy o OZE zgłoszonych przez Ministra Skarbu Państwa w sprawie wysokości wsparcia dla morskich farm wiatrowych z dnia 02.01.2013 r.	01.2013	Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Skarbu Państwa
3.	Stanowisko w sprawie projektu Programu Operacyjnego Infrastruktura dla Zrównoważonego Rozwoju z dnia 20.06.2013 r.	06.2013	Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Transportu Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Ministerstwo Finansów
4.	Uwagi do projektu Regionalnego Programu Strategicznego Energetyka i Środowisko dla Województwa Pomorskiego w zakresie uwzględnienia zapisów dotyczących morskiej energetyki wiatrowej	07.2013	Marszałek Województwa Pomorskiego
5.	Stanowisko w związku z prezentacją przez Ministra Gospodarki założeń zoptymalizowania mechanizmów wsparcia dla wytwórców energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii lub biogazu rolniczego	09.2013	Media branżowe o zasięgu regionalnym i ogólnopolskim
6.	Stanowisko w związku z doniesieniami prasowymi, wskazującymi na zmianę polityki rządu wobec morskiej energetyki wiatrowej i spodziewanej rezygnacji z tej technologii w ramach nowego systemu wsparcia	10.2013	Media branżowe o zasięgu regionalnym i ogólnopolskim
7.	Stanowisko w sprawie opublikowanego przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów „Modelu optymalnego miks energetycznego dla Polski do roku 2060”	10.2013	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwo Gospodarki, posłowie i senatorowie
8.	Stanowisko w sprawie opublikowanego przez Ministerstwo Gospodarki projektu ustawy o OZE z dnia 12.11.2013 r. z propozycją zmian w zakresie tworzenia ram dla rozwoju morskiej energetyki wiatrowej	11.2013	Ministerstwo Gospodarki

Opracowanie koncepcji infrastruktury przesyłowej dla MFW

FNEZ opracowała w konsultacji z najważniejszymi inwestorami realizującymi projekty morskich farm wiatrowych i operatorem sieci przesyłowej koncepcję morskiego systemu przesyłowego zintegrowanego z farmami wiatrowymi na morzu. Infrastruktura z jednej strony umożliwiałaby alternatywny przesył energii elektrycznej pomiędzy stacjami elektro-energetycznymi Słupsk

Wierzbicino i Żarnowiec, a z drugiej strony stanowiłaby infrastrukturę przesyłową dla morskich farm. **Dzięki tym działaniom temat zintegrowanej morskiej infrastruktury przesyłowej został podjęty podczas rozmów na najwyższym szczeblu pomiędzy inwestorami a PSE S.A.**

Ponadto, koncepcja stała się podstawą wniosku o uzyskanie dofinansowania ze środków unijnych. W związku z przygotowaniem nowej perspektywy finansowania ze środków unijnych w okresie 2014-2020 otwarty został mechanizm Seed Money

Facility, który ma na celu wsparcie przygotowania projektów w nowym okresie programowania. FNEZ w roli lidera złożyła wniosek o dofinansowanie projektu o nazwie *Integrated Baltic Offshore Wind Electricity Grid Development* (Baltic InteGrid) wspólnie z 4 instytucjami partnerskimi z Danii, Niemiec i Szwecji. Przedmiotem projektu jest opracowanie konkretnych koncepcji rozwoju morskiej sieci przesyłowej (krajowej i międzynarodowej)

wykorzystującej planowane morskie farmy wiatrowe jako elementy integrujące.

Niniejszy wniosek jako jeden z trzech projektów uzyskał list intencyjny koordynatora obszaru priorytetowego „Energia” (wymóg formalny do złożenia wniosku) i przeszedł do kolejnego etapu oceny merytorycznej. Łącznie we wszystkich obszarach priorytetowych złożonych zostało 70 wniosków. Na koniec 2013 r. wniosek był w trakcie procedury oceny merytorycznej.

Udział FNEZ w wydarzeniach istotnych dla sektora morskiej energetyki wiatrowej

W 2013 r. przedstawiciele FNEZ wzięli udział w 13 wydarzeniach gdzie poruszany był temat morskiej energetyki wiatrowej (w tym 3 ze statusem partnera), podczas których wygłosili 7 prezentacji

i wzięli udział w 8 dyskusjach panelowych. W tabeli 2 poniżej przedstawiono zestawienie wydarzeń.

Dzięki tym staraniom temat morskiej energetyki wiatrowej był poruszany i dyskutowany na wszystkich najważniejszych wydarzeniach dotyczących energetyki, upowszechniając tym samym informacje na temat korzyści i warunków rozwoju tej branży.

Tabela 2. Udział FNEZ w wydarzeniach sektora offshore

Lp.	Wydarzenie	Charakter udziału FNEZ
1.	Spotkanie założycielskie Polskiego Forum Przemysłu Offshore, Gdańsk, 14.02.2013	Przedstawiciele FNEZ byli jednymi z założycieli stowarzyszenia, którego celem jest utworzenie badawczo-rozwojowego programu sektorowego innooffshore. Czynny udział w pracach nad wnioskiem o utworzenie programu sektorowego do NCBiR.
2.	Ogólnopolski Szczyt Energetyczny, Gdańsk, 24-25.04.2013	Udział w panelu „Pomorski Mix Energetyczny: węgiel, gaz, atom i OZE”. Prezentacja korzyści z rozwoju morskiej energetyki wiatrowej dla województwa pomorskiego i zachodniopomorskiego w kontekście rozwoju lokalnego przemysłu oraz nowych miejsc pracy.
3.	V Europejski Kongres Gospodarczy, Katowice (Grupa PTWP S.A.), 13-15.05.2013	Moderacja panelu „Odnawialne źródła energii - technologie przyszłości”. Udział w panelu „Polityka klimatyczna wyznacznikiem nowej polityki przemysłowej. Droga do systemu opartego o źródła bezemisyjne i efektywność energetyczną”.
4.	Seminarium w Ambasadzie Królestwa Danii „Morska energetyka wiatrowa w Polsce”, 11.06.2013	Udział w charakterze partnera merytorycznego. Prezentacja „Programu rozwoju morskiej energetyki wiatrowej i przemysłu morskiego w Polsce”.
5.	Seminarium eksperckie dot. finansowania projektów sektora energetycznego w nowej perspektywie finansowej 2014-2020, Pałac Prezydencki, 04.07.2013	Udział w charakterze uczestnika.
6.	Seminarium „Energia Odnawialna dla Polski”, Kancelaria Sejmu RP, 23.07.2013	Udział w charakterze prelegenta w spotkaniu organizowanym przez Fundację Polski Kongres Gospodarczy Premiera Waldemara Pawlaka (omówienie najważniejszych uwarunkowań decyzji

		inwestycyjnych w energetyce odnawialnej).
7.	XVII Międzynarodowe Targi Morskie BALTEXPO, Gdańsk, 3-5.09.2013	Udział w panelu „Perspektywy i uwarunkowania realizacji inwestycji offshore w Polsce; mechanizmy wsparcia inwestycji w obszarze morskiej energetyki wiatrowej”. Prezentacja „Programu rozwoju morskiej energetyki i przemysłu morskiego w Polsce”.
8.	XXIII Forum Ekonomiczne, Krynica Zdrój, 3-5.09.2013	Udział w dwóch debatach panelowych: „Wewnętrzny rynek energii” oraz „Cena energii a miejsca pracy”.
9.	II Konferencja i Targi Offshore, Sopot, 02-03.10.2013	Udział w charakterze partnera. Prezentacja „Programu rozwoju morskiej energetyki wiatrowej i przemysłu morskiego w Polsce”.
10.	Wind energy in Poland – Development of an European offshore wind market, Hamburg, 21.10.2013	Prezentacja „Programu rozwoju morskiej energetyki wiatrowej i przemysłu morskiego w Polsce”. Prezentacja „Programu rozwoju morskiej energetyki wiatrowej i przemysłu morskiego w Polsce”.
11.	IX Międzynarodowa Konferencja POWER RING 2013 „Wpływ jednolitego europejskiego rynku energii na gospodarkę niskoemisyjną Europy”, Warszawa, 14.11.2013	Udział w panelu „Wpływ jednolitego europejskiego rynku energii na gospodarkę niskoemisyjną Europy”.
12.	EWEA Offshore, Messe Frankfurt , 20.11.2013	Udział w konferencji w roli słuchacza. Prezentacja uwarunkowań rozwoju MFW w Polsce oraz procedur środowiskowych podczas sesji posterowej.
13.	VIII Forum Energetyczne, Sopot, 16-18.12.2013	Udział w charakterze partnera instytucjonalnego. Prezentacja „Rozwój morskiej energetyki wiatrowej – konsekwencje dla regionów nadmorskich i energetyki w Polsce”.

Standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko w energetyce

Celem Programu jest standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko w energetyce. W ramach Programu realizowane są 2 projekty: „Standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko w energetyce wiatrowej” oraz „Standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko w obszarze poszukiwania i wydobywania węglowodorów ze złóż niekonwencjonalnych w Polsce”.

GLÓWNE REZULTATY DZIAŁAŃ FNEZ W RAMACH PROGRAMU:

- wydawanie przez organy administracji kolejnych decyzji o zakresie raportów ocen oddziaływania na środowisko dla MFW z uwzględnieniem określonych przez FNEZ standardów w zakresie badań środowiska morskiego,
- uzgodnienie z przedstawicielami Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz wybranymi Regionalnymi Dyrekcjami Ochrony Środowiska standardów metodyki sporządzania kart informacyjnych przedsięwzięcia dla działalności poszukiwawczo-rozpoznawczej gazu niekonwencjonalnego,
- opracowanie założeń projektu interaktywnej mapy ryzyka konfliktów społecznych i środowiskowych w związku z działalnością w sektorze up-stream,
- wykorzystanie metodyki oceny ryzyka konfliktów społecznych i środowiskowych w sektorze upstream w 4 koncesjach poszukiwawczo-rozpoznawczych.

Standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko w energetyce wiatrowej

Współpraca z właściwymi organami w zakresie wdrażania ustandaryzowanych zasad prowadzenia procedur OOŚ w Polsce

FNEZ w 2013 r. brała aktywny udział w konsultacjach i uzgodnieniach z właściwymi organami administracji w zakresie wdrażania ustandaryzowanych zasad prowadzenia procedur OOŚ w Polsce, m.in.:

- Generalną Dyrekcją Ochrony Środowiska,
- Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w Gdańsku,

- Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w Szczecinie.

Wyniki konsultacji i uzgodnień były uwzględniane przy wydawaniu przez organy administracji kolejnych decyzji o zakresie raportów ocen oddziaływania na środowisko dla morskich farm wiatrowych.

Ponadto FNEZ uczestniczyła w rozmowach z organami administracji publicznej dotyczących warunków lokalizacyjnych infrastruktury przyłączeniowej dla morskich farm wiatrowych. **Dzięki temu FNEZ utorowała drogę do utworzenia dedykowanych korytarzy infrastrukturalnych dla przyłączy morskich farm wiatrowych.**

Realizowane w 2013 r. działania obejmują również monitorowanie realizacji planów ochrony dla obszarów Natura 2000, m.in.:

- Ostoja na Zatoce Pomorskiej,
- Przybrzeżne Wody Bałtyku,
- Ostoja Słowińska,
- Przymorskie Błota

w kontekście zapisów dotyczących MFW.

W listopadzie 2013 r. FNEZ zajęła stanowisko w sprawie planu ochrony dla obszaru Natura 2000 Ostoja na Zatoce Pomorskiej, zgłaszając swoje uwagi do zapisów wykluczających możliwość lokalizowania morskich farm wiatrowych na stokach Ławicy Odrzańskiej. Stanowisko przekazane zostało do Urzędu Morskiego w Szczecinie.

Standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko w obszarze poszukiwania i wydobywania węglowodorów ze złóż niekonwencjonalnych w Polsce

Tworzenie otoczenia prawnego dla działalności poszukiwawczo-rozpoznawczej i wydobywczej

W 2013 r. FNEZ podejmowała działania mające na celu budowanie nowych regulacji prawnych dla działalności polegającej na poszukiwaniu i wydobywaniu węglowodorów ze złóż niekonwencjonalnych w Polsce. Wśród najważniejszych działań należy wymienić udział w roli konsultanta w opracowywanym przez firmę EY komentarzu do projektu ustawy Prawo geologiczne i górnicze oraz udział w posiedzeniach komisji sejmowych w celu wywierania wpływu na ostateczny kształt ustawy.

W związku z przyjęciem w dniu 9 października 2013 r. przez Parlament Europejski poprawek do wniosku dotyczącego Dyrektywy 2011/92/UE w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne, FNEZ opracowała przedmiotowe stanowisko dotyczące zasad prowadzenia ocen oddziaływania na środowisko tych przedsięwzięć i ich zakresu.

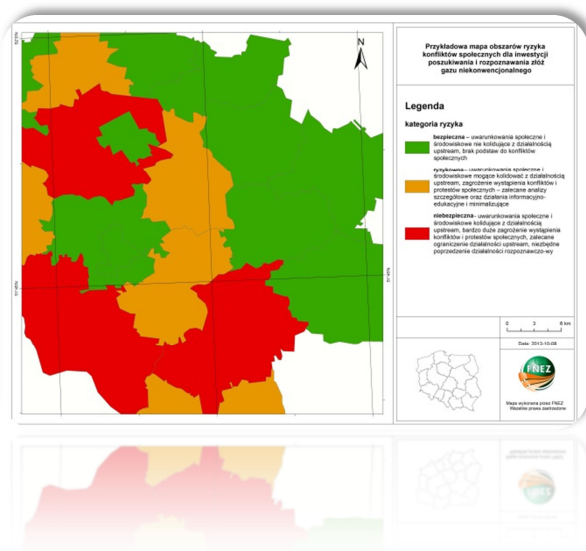
Udział w wydarzeniach dotyczących ocen oddziaływania na środowisko morskie i badań środowiska morskiego

Przedstawiciele FNEZ w dniach 30-31.10.2013 uczestniczyli w wydarzeniu organizowanym przez niemiecką jednostkę rządową The Bundesamt für Seeschifffahrt und Hydrographie (BSH) o nazwie „StUKplus Conference“ w Berlinie. Niemcy posiadają jedno z najlepiej opracowanych standardów dotyczących monitoringu środowiska morskiego na potrzeby morskich farm wiatrowych. **Zdobyte doświadczenia zostaną wykorzystane do utworzenia standardów dla polskich projektów farm wiatrowych na morzu.**

Udział FNEZ w procesie tworzenia otoczenia prawnego dla gazu niekonwencjonalnego zapewnia poszanowanie zasad zrównoważonego rozwoju działalności w sektorze upstream z poszanowaniem nie tylko interesów ekonomicznych, ale również środowiskowych i społecznych.

Analizy społeczne i środowiskowe poszukiwania i rozpoznawania złóż gazu niekonwencjonalnego

Jednym z ważniejszych rezultatów działalności FNEZ w 2013 r. jest opracowanie autorskiej metodyki szacowania ryzyka środowiskowego i społecznego dla działalności poszukiwawczo-rozpoznawczej gazu niekonwencjonalnego. Metodyka opiera się na wielokryterialnej analizie dostępnych danych, w tym danych przestrzennych, co umożliwia oszacowanie ryzyka wystąpienia konfliktów społecznych i nieporządkanych skutków środowiskowych na etapie poszukiwawczo-rozpoznawczym. **Niniejsza metodyka została wykorzystana w opracowanych przez FNEZ analizach wstępnych dla 4 koncesji poszukiwawczo-rozpoznawczych.**

Na tej podstawie stworzone zostały również założenia do projektu interaktywnej mapy ryzyka występowania konfliktów społeczno-środowiskowych, która ma stać się narzędziem preselekcji lokalizacji prac poszukiwawczo-rozpoznawczych w sektorze upstream. Według założeń zasięg projektu ma objąć gminy zlokalizowane na pasie występowania

potencjalnych złóż gazu niekonwencjonalnego. Realizacja projektu jest planowana na 2014 r.

Standaryzacja procedur środowiskowych

FNEZ przeprowadziła konsultacje z zakresu i standardów dokumentacji środowiskowej dla przedsięwzięć polegających na poszukiwaniu i rozpoznawaniu gazu z łupków z Regionalnymi Dyrekcjami Ochrony Środowiska. Rozpoczęte zostały również prace nad wytycznymi w zakresie ocen oddziaływania działalności w sektorze upstream w porozumieniu z Generalną Dyrekcją Ochrony Środowiska. Jednak z uwagi na wprowadzone w 2013 r. zmiany prawne znacznie ograniczające konieczność wykonywania oceny oddziaływania na środowisko na etapie poszukiwawczo-rozpoznawczym, prace nad wytycznymi zostały zawieszone w porozumieniu z donatorami.

Tabela 3. Uwagi i stanowiska FNEZ opracowane w ramach realizacji programu „Standaryzacja ocen oddziaływania na środowisko w energetyce”

Lp.	Stanowisko	Data publikacji	Adresaci
1.	Stanowisko FNEZ w sprawie poprawek do Dyrektywy 2011/92/UE w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne	10.2013	Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Skarbu Państwa
2.	Uwagi do projektu planu ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja na Zatoce Pomorskiej PLH 990002	11.2013	Dyrektor Urzędu Morskiego w Szczecinie

Działania informacyjne prowadzone przez FNEZ oraz współpraca z mediami

Działania informacyjne podejmowane przez FNEZ były realizowane poprzez szeroką współpracę z mediami oraz prowadzenie trzech serwisów tematycznych: www.oddziaływaniawiatrakow.pl, www.morskiefarmywiatrowe.pl i www.oddziaływaniagazulupkowego.pl. W związku z dynamicznym rozwojem nowych mediów Fundacja poszerzyła swoją działalność o aktywność na portalach społecznościowych, tj. Facebook, Twitter, oraz aktywność na portalach branżowych prowadzonych przez inne podmioty.

Serwisy prowadzone przez FNEZ

oddziaływaniawiatrakow.pl

Serwis prowadzony jest w celu promowania morskiej i lądowej energetyki wiatrowej oraz pełni rolę wiarygodnego i rzetelnego źródła informacji o oddziaływaniach morskich i lądowych elektrowni wiatrowych na środowisko naturalne i społeczeństwo.

W 2013 r. FNEZ prowadziła stałe prace nad rozwojem serwisu poprzez bieżące uzupełnianie bazy publikacji - zamieszczanie opracowań, analiz i raportów dotyczących oddziaływań morskich i lądowych farm wiatrowych na środowisko.

Średnio w ciągu miesiąca odnotowywanych jest około 5 000 wejść na stronę.

oddziaływaniagazulupkowego.pl

Celem serwisu jest przekazywanie rzetelnej i aktualnej wiedzy na temat oddziaływań środowiskowych i społecznych związanych z wydobyciem gazu łupkowego.

W 2013 r. stale aktualizowano i rozszerzano zawartość merytoryczną serwisu. Kontynuowano także działania mające na celu pozycjonowanie serwisu.

Średnio w ciągu miesiąca odnotowywanych jest około 2 000 wejść na stronę.

morskiefarmywiatrowe.pl

Celem serwisu jest dostarczanie profesjonalnej i rzetelnej wiedzy na temat morskiej energetyki wiatrowej opierającej się na raportach i analizach eksperckich.

Strona jest na bieżąco aktualizowana i rozszerzana o najnowsze informacje z zagranicznych mediów branżowych, a także informacje dotyczące rynku w Polsce (np. aktualizacja mapy wydanych pozwoleń lokalizacyjnych dla MFW).

W ciągu miesiąca odnotowywanych jest około 3 200 wejść na stronę.

Serwisy społecznościowe

Twitter

W ramach aktywności na portalu FNEZ udostępnia najważniejsze stanowiska i informacje branżowe.

Twitter umożliwia równie szybką dystrybucję informacji co facebook, jednak charakteryzuje się inną grupą odbiorców. Narzędzie jest szeroko wykorzystywane przez polityków i osoby publiczne co zapewnia dodatkowy kanał dystrybucyjny. Ponadto wykorzystując możliwości portalu, FNEZ monitoruje najważniejsze aktywności instytucji oraz polityków wywierających wpływ na kształt branży, aby szybko reagować na bieżące wydarzenia.

Facebook

Celem aktywności na portalu jest promowanie bieżących i planowanych działań FNEZ.

Wykorzystanie portalu facebook umożliwia szybkie dotarcie publikacji i stanowisk oraz newsów branżowych do szerokiego grona odbiorców umożliwiając tym samym łatwy dostęp do informacji. Planuje się rozwijanie aktywności na serwisie.

Współpraca z mediami

FNEZ w ramach działań prowadzonych w 2013 r. aktywnie współpracowała z mediami. Wynikiem współpracy było 9 publikacji, zainicjowanych przez FNEZ, które znalazły się w mediach ogólnopolskich. Wykaz tych publikacji znajduje się w tabeli 4.

W związku z organizacją związanych z konferencją zorganizowaną przez FNEZ „Morska energetyka – kołem zamachowym rozwoju przemysłu i regionów nadmorskich” w Słupsku w prasie opublikowane zostały artykuły dotyczące wydarzenia. Wykaz publikacji zamieszczono w tabeli 5.

Tabela 4. Wykaz publikacji zainicjowanych przez Fundację na rzecz Energetyki Zrównoważonej w ramach prowadzonych działań

Lp.	Tytuł publikacji	Data publikacji	Media
1.	Polska jak Don Kichot, czyli walka z wiatrakami	5-6.01.2013	Rzeczpospolita
2.	Rynek MFW w Polsce, a ustawa OZE	01.2013	Nowa Energia
3.	Szyna Bałtycka – Morskie Systemy Energetyczne a gospodarka niskoemisyjna	01.2013	Nowa Energia
4.	„Trójpak” dla energetyki	06.02.2013	Rzeczpospolita
5.	Morskie wiatraki: program i problem	17.04.2013	Rzeczpospolita
6.	Odnawialna energia potrzebuje stabilności	06.05.2013	Rzeczpospolita
7.	Wiatraki na morzu? Czy może nie?	11.06.2013	Rzeczpospolita
8.	Czy zielona energia dostanie ustawę	12.06.2013	Rzeczpospolita
9.	Stryjecki, FNEZ: projektowany aukcyjny system wsparcia OZE jest zły	09.10.2013	WNP

Tabela 5. Wykaz publikacji związanych z konferencją „Morska energetyka – kołem zamachowym rozwoju przemysłu i regionów nadmorskich”

Lp.	Tytuł publikacji	Data publikacji	Media
1.	Rząd wesprze budowę wiatraków na Bałtyku	22.01.2013	Rzeczpospolita
2.	Prąd popłynie z Bałtyku do naszych domów	22.01.2013	Głos Pomorza
3.	Wiatraki dadzą zarobić	22.01.2013	Głos Pomorza
4.	Zielone światło dla wiatraków	06.02.2013	Ekspres Biznesu
5.	Kiedy wreszcie zawieje wiatr?	12.02.2013	www.portalmorski.pl

Fundacja na rzecz Energetyki Zrównoważonej
Al. Wilanowska 208 lok. 4, 02-765 Warszawa
t. +48 (22) 412 24 92, f. +48 (22) 205 05 76
www.fnez.org
www.morskiefarmywiatrowe.pl
www.oddziaływaniawiatrakow.pl
www.oddziaływaniagazulupkowego.pl